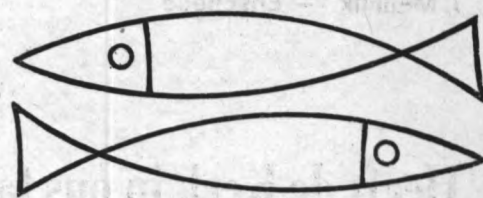

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

H. J. van der Kwast — Heerde

**„Maar opdat gij moogt weten
dat de Zoon van des mensen macht heeft
op aarde
zonden te vergeven.....
sta op, neem uw matras op en
ga naar huis”.**

Marcus 2 vers 10

De vier mannen, die met hun verlamde vriend naar Jezus wilden, waren echte doorzetters.

Het huis, waarin de Heiland de belangstellende onderwees, was zo vol gelopen dat er geen mens meer bij kon.

Het was eenvoudig onmogelijk om tot Hem door te dringen.

Toen gebeurde er iets sensationeels.

Terwijl Jezus de mensen leerde, werd de dakbedekking van het huis boven Hem weggebroken en terwijl allen in verbazing toezagen, lieten de vier mannen hun vriend op zijn matras door de opening in het dak naar beneden zakken. In die consternatie, kwam de man met zijn verlamde benen vlak voor de Here Jezus te liggen.

De nood van dit mensenleven was voor ieder duidelijk.

Een toelichting op het gedrag van de vrienden was niet nodig, omdat iedereen begreep wat zij van Jezus verwachten. Deze man moest genezen worden, zodat hij kon gaan en staan waar hij wilde.

De nood was hem op het lijf geschreven.

Terwijl voor ieder de ellende, waarin de verlamde verkeerde, duidelijk was, sprak Jezus het woord: „Kind, uw zonden worden vergeven”.

Wie had dat nu verwacht.

Natuurlijk, we zijn allen er van overtuigd dat de vergeving van zonden een groot goed is en zeggen daarom niet „Wat heeft die man daar aan.”

Maar in deze situatie verwachten we toch iets anders. Hier moet een daad van naastenliefde worden gesteld. Maar Jezus spreekt van de vergeving van zonden.

Hij gaat, terwijl de man aan zijn voeten ligt, met de aanwezige, critische schriftgeleerden een debat aan over zijn bevoegdheid.

Intussen ligt de verlamde daar als het „lijdende voorwerp”.

Is dat niet schokkend.

Inderdaad, het heeft iets uitdagends.

Tegenover de schriftgeleer-

den die denken: Dat is makkelijk gezegd, laat hij de man beter maken...

Tegenover allen die denken dat een boodschap van vergeving maar goedkoop is, dat er belangrijker dingen zijn te doen in een wereld boordevol leed van zieken, invaliden, van honger stervende kinderen en zo veel meer.

Jezus Christus is gekomen om ons uit de macht van de zonde te verlossen.

Hij leert ons mensen wat de werkelijke nood van de wereld is.

Dit onderstreept hij door zijn woorden tot de verlamde, maar nog meer in wat hij zegt tegen zijn critici, die hem waarnemen.

Opdat gij moogt weten dat de Zoon des mensen macht heeft

op aarde zonden te vergeven: dat is *zijn bevoegdheid, zijn taak*, daarvoor verricht Hij straks het zware werk.

„Sta op, neem uw matras op en ga naar huis”, dat is *het teken, het mindere*.

We leven in een tijd waarin het zondebesef tot een minimum is gesleten.

De rechten van de mens hebben de genade verdrongen.

De gevolgen blijven niet.

Mensen die weten dat vergeving van zonden een grote schat is, zullen anderen ontzien, maar in een wereld waarin men „niets heeft” aan vergeving wordt het leven kil en hard en vol bedreiging. Hoe eenvoudig en gelijk diep is de boodschap van Jezus.

IN DIT NUMMER

- 17 Ds H. J. van der Kwast,
„Maar opdat gij moogt weten...”
- 18 Mr dr J. Meulink,
Heeft de Kerk in ons land nog een toekomst? (2 - slot)
- 19 Mr A. L. van Bennen,
Het C.D.A.
- 20 D. W. L. Milo,
Kerklied — op goede gronden
- 22 Prof. dr H. J. Jager,
Een ABC van het Nieuwe Testament
- 22 Boekbespreking

J. Meulink — Enschede

Heeft de Kerk in ons land nog een toekomst? (2 - slot)

Onjuiste diagnose

In de kritiek op de kerk zit echter ook veel onbillijkheid.

Met name de kritiek, dat de kerk niet maatschappijkritisch genoeg is. In de praktijk betekent dit vaak, dat men op de kansels wel oproept om bewogen te zijn met dit of met dat, maar dat de prediking van de verzoeking door het kruis van Christus niet ter sprake komt. De verlossing door Jezus Christus wordt uitgelegd als maatschappelijke en politieke bevrijding.

Men verlangt, dat de kerk allerlei uitspraken gaat doen over het maatschappelijk en politiek gebeuren.

Maar is de kerk daartoe competent? Heeft ze daartoe de mogelijkheden? Moet ze dan als kerk allerlei deskundigen aantrekken? Hebben kritici als Jonker wel genoeg oog voor het geheel eigen karakter van de kerk?

Daar komt nog bij, dat de feiten meestal de andere kant uitwijzen. Daar waar de kerk zich maatschappijkritisch opstelt, lopen de kerken het snelste leeg. Aan de andere kant is wel waar, dat de kerk ook in de samenleving heeft te spreken. Het spreken van de kerk moet zich niet beperken tot de verkondiging van het persoonlijk zieleheil, hoe belangrijk dat ook is. De kerk heeft het Woord van God in al zijn rijkdom te prediken. Immers dat Woord is een licht op heel de weg van ons leven. De kerk moet dat Woord zo prediken, dat de kerkleden zelf kunnen bepalen hoe zij zich in het politieke en maatschappelijke leven, in heel de samenleving hebben te gedragen. Wee echter de kerk, die een partij-politieke koers kiest.

Ook in Rom. 13 wordt niet gezegd, dat de kerk zich met de politiek moet bemoeien. Er wordt ons geleerd hoe de gelovigen zich tegenover de overheid hebben te gedragen. Daar liggen wel aanwijzingen in voor de roeping van de overheid, maar een leer van het overheidsgezag wordt niet ontwikkeld.

Ernstiger nog is de ontsparing van Jonker als hij constateert, dat de moderne mens vreemd staat tegenover wat door vroegere geslachten werd beleefd als waarachtig en voor hun leven van wezenlijke betekenis. Daarbij moeten dan o.m. de almacht van God, het zondebegrip, de verzoeningsleer, de inspiratieleer het ontgelden.

Het gaat hier echter niet, zoals Jonker meent, over wat ons voorgeslacht beleefde, maar wat God ons

in Zijn Woord leert. Wanneer men dat loslaat, is de kerk metterdaad een „camping in de herfst”, die men beter maar zo spoedig mogelijk dient te sluiten.

Jonker schrijft, dat hij gevormd is in de school van dr K. Schilder en A. Janse en de moeizame weg van „Christus in zijn lijden” (Schilder) naar „Jezus, het verhaal van een levende” (Schillebeeckx) heeft afgelegd. Jammer, dat moet worden vastgesteld, dat Jonker een trouw volgeling van Schillebeeckx is geworden, die de school van Schilder en Janse vaarwel heeft gezegd.

Het is vergeten, dat het Evangelie altijd een ergernis en dwaasheid is geweest, en dat geloven naar de mens gesproken, altijd een onmogelijke zaak is geweest.

Waar het standpunt van Jonker op uitloopt, laat hij zien bij de uitwerking van zijn opvatting over de moraal. De seksuele moraal is afgesteld op de behoeften van de samenleving uit vroegere eeuwen. Wij moeten nu

vanuit onze huidige samenleving de overgeleverde moraal op haar bruikbaarheid toetsen.

Ook het huwelijk wordt dan natuurlijk het slachtoffer. De kerk staat nog altijd onbeholpen, zo schrijft Jonker, tegenover sexualiteit vóór het huwelijk en het samenwonen zonder officiële registratie.

Gehandhaafd blijft alleen het gebod van de liefde.

Bij het pogen om oplossingen te geven, raakt Jonker het spoor nog verder bijster. Hij, die zelf de wetenschappelijke theologie bestrijdt, valt in de netten van de ervaringstheologie. De autoriteit van de Bijbel wordt ingeruild voor de religieuze ervaring van de gelovige. Een bijzonder slechte ruil. Deze theologie kan nooit het middel zijn om de kerk uit het slop te halen. Hier maakt de mens zichzelf tot maatstaf. Ik vrees, dat hij die deze richting kiest, later zal moeten zeggen: mijn kinderen gaan niet meer naar de kerk. Ze hebben mij veel geluk gewenst met de kerk en zijn hun eigen weg gegaan.

Op weg naar het einde?

Over de toekomst van de kerk wordt daarom erg pessimistisch geoordeeld.

In zijn mooie geschrift „Is geloven moeilijker dan vroeger” merkt ds Overduin op dat er verscheidene begrafenisondernemers klaar staan om de kerk te begraven. Ze is immers

op sterven na dood. Je kunt er nog over twisten welke begrafenis de kerk verdient. Een praalgraf? Een ezelsbegravenis? Of helemaal geen begrafenis wegens gebrek aan belangstelling?

In een advertentie riep een werkgroep ons op om steun te verlenen. Immers de kerk is op weg naar het einde.

We mogen die sombere voorspellingen niet vergoelijken met de opmerking, dat er nog wel heel wat niet kerkelijke gelovigheid zal zijn. Ik geloof daar niet veel van. Wanneer men echt gelooft, kan het niet anders of men zoekt elkaar als gelovigen op. Wie alleen op stap gaat, raakt ondanks de beste bedoelingen de weg kwijt.

Toch mogen we ons niet aan pessimisme overgeven.

We moeten er oog voor hebben, dat de teruggang van de kerk niet een mondiaal verschijnsel is. Buiten Europa gaat de kerk op vele plaatsen sterk vooruit. Ook in landen waar vervolging heerst, houdt de kerk stand. Het is best mogelijk, dat het centrum van de kerk, evenals vroeger gebeurd is, zich verplaatst naar een ander deel van de wereld. Laten we daarom vooral als kerk onze roeping om zending te bedrijven, om overal de Naam van onze Heer Jezus Christus bekend te maken, niet vergeten.

Het is ook niet voor het eerst, dat de kerk erg klein was. De positie van de christenen gaat in Europa steeds meer lijken op die van de

JODENHAAT

Er is de laatste tijd opmerkelijk veel aandacht voor de jodenhaat.

Wat de televisie betreft ook in Duitsland. De film holocaust is weer uitgezonden met daarop aansluitend een forumgesprek. In ons land deed de N.O.S. het enige tijd geleden. Dinsdag 11 januari j.l. was er bij de E.O. een gesprek met joodse jongeren.

Het is goed als deze schuld van de mensheid tegenover de Joden steeds weer onder de aandacht gebracht wordt. Het is een afgrijpselijke geschiedenis.

Alleen met schaamte kun je erover denken.

De rabbijn in het E.O.-programma zocht de schuld vrijwel alleen bij de kerk en zei „wij hebben U nooit vervolgd, maar U steeds ons”. Ik zeg het met eigen woorden. Er werd ook in afkeurende zin gesproken over pogingen de Joden tot het geloof te brengen in Jezus Christus.

pastorale notities

DOOR
H. AMELINK

Dit vergt toch enige aanvulling. De scheiding tussen de synagoge en de kerk van Jezus Christus is niet van de kerk uitgegaan, maar van de synagoge. Alle slechtheid van de kerk later kan dit feit niet wegwassen. Ik weet niet of Miskotte helemaal gelijk heeft als hij zegt dat er geen kerk zou ontstaan zijn „indien Israël zijn Messias had erkend”, maar een grond van waarheid zit er zeker in. Paulus gaat naar de heidenen, als de Joden niet willen luisteren. En niet vervolgd? „Van de Joden heb ik vijf maal de-veertig-min één

slokslagen ontvangen”. Wij mogen geen groot woord tegen Israël hebben, het is zeker waar. Maar tóch: we hoeven ons niet te schamen voor het Evangelie van het behoud door het geloof alleen. Er is onderscheid tussen synagoge en de ware kerk des Heren, vergaderd uit Joden en heidenen. Geloof en ongeloof is niet één pot nat. De God van Abraham, Izaäk en Jacob is de God en Vader van onze Here Jezus Christus. Dat kan en dat mag een christen niet verzwijgen, juist als hij door schuld verslagen is. En een christen die een jodenhater is, is een christen die zijn heidens verleden niet kwijt is. Want de haat tegen de Joden als Gods uitverkoren volk is de haat van de heiden tegen de Gód van Israël.

Nu het 50 jaar geleden is dat Hitler aan de macht kwam in Duitsland doen we goed ons zeer te hoeden voor de heiden, die van nature in elke christen woont. Maar laten we ons óók hoeden voor het schamen voor het Evangelie.

KERKELIJK LEVEN

eerste christenen. Ook toen meende men dat dat kleine groepje wel spoedig zou verdwijnen.

Het is ook goed ons ervan te doordringen, dat de kerk, met name in ons werelddeel de wind sterk tegen heeft. De beschermde positie, die de kerkleden hadden, gaat steeds meer verloren.

De verschrikkingen van twee wereldoorlogen, het vermoorden van miljoenen Joden, het geweld en de ellende, waar radio en t.v. ons dagelijks mee confronteren brengt velen in opstand tegen God.

We worden geconfronteerd met vragen over de ouderdom van de aarde, met de vraag hoe de Bijbel gelezen moet worden, met tal van ethische vragen waar we niet direct een antwoord op weten.

De bescherming, die wij vroeger hadden in een meerderheidspositie, is weg.

Er was vroeger een zekere moed voor nodig om uit de kerk te stappen.

Ik herinner me, dat in de dertiger jaren een lid van onze J.V. plotse-ling verklaarde dat hij niets meer geloofde, van al dat gehuichel genoeg had en daarom opstapte. We waren erg ontzet. Toch had ik enige bewondering voor het feit, dat hij dit allemaal durfde zeggen. Want daardoor was hij voor zijn omgeving een paria geworden.

Het vereist nu meer moed om lid van een kerk te blijven en overal als belijdend christen uit te komen in woord en daad.

De kerk heeft de wind tegen. Dat is niet alleen maar verlies. De kerk mag en moet zich nu bezighouden met haar eigenlijke taak. Dat kan ons bevrijden van de dwaze gedachte, dat wij het wel eens voor elkaar zullen brengen.

Wat waren we vaak eigengereide, verwaande kwasten, wij die dachten dat we met onze gereformeerde beginselen de wereld wel klein zouden krijgen.

We worden nu weer met de neus op de werkelijkheid gedrukt en deze is, dat we onze roeping als kerk, als kerkleden, alleen aan kunnen door de hulp van de Heilige Geest.

Alleen dan kunnen we trouw zijn, Zijn Woord bewaren en Zijn Naam niet verloochenen.

En dan is het goed al die kritiek, die op de kerk wordt uitgebracht niet zo maar weg te schuiven, maar ons als kerk aan een nauwkeurig, schriftgetrouw zelfonderzoek te onderwerpen.

Zouden we dan niet tot de conclusie

komen, dat we te weinig Pinkstergemeente zijn? Dat bedoel ik niet in die zin, waarin bepaalde groeperingen zich tegenwoordig met de naam pinkstergemeenten sieren, maar een gemeente zoals de eerste christelijke kerk was.

In Handelingen 2 wordt ons een beeld van die gemeente gegeven.

Een gemeente waar ieder mee helpt aan de bouw van de kerkgemeenschap.

Een gemeente waar men blij is, men God looft in liederen, die door de kerk schallen.

Een gemeente, die een biddende gemeente is.

Een gemeente, die bijeen blijft en waar de liefde de trekpleister is voor buitenstaanders.

Een gemeente waar elk lid zijn of haar taak vervult en let op de belangen der anderen.

Een gemeente, die echt één lichaam is.

Daar is een oude romeinse fabel, die laat zien, hoe belangrijk het is, dat de leden één lichaam zijn.

Heel lang geleden was het menselijk lichaam nog niet één geheel. Alle lichaamsdelen hadden een eigen leven en een eigen wil. Op een dag spraken ze daarover met elkaar en beklagden zich daarover. Ze werkten de hele dag, maar waarvoor eigenlijk? Alleen maar om die luie maag van voedsel te voorzien, terwijl deze zich maar liet bedienen en zelf niets deed?

Het moest maar eens uit zijn en men besloot te staken. De voeten liepen niet meer, en zo kreeg de maag niets meer binnen.

Maar al spoedig begonnen de ledematen zich onplezierig te voelen. Toen de maag geen voedsel meer kreeg, kregen ook de andere ledematen geen vers bloed meer en dreigden af te sterven.

Zijn wij als gemeenteleden soms niet even dom als de lichaamsdelen in deze fabel? Wanneer we als gemeentelichamen niet één lichaam zijn, vernietigen we onszelf.

Een kerk echter, die één lichaam is, kan niet ondergaan.

Wanneer we als kerken iets laten zien van dat beeld van die Pinkstergemeente, dan vertonen we niet het beeld van een camping in de herfst, maar van een park in de lente.

De kerk op weg naar het einde?

Ja, maar dan in die zin, dat Christus vanaf het begin der wereld tot aan het einde zich een gemeente vergadert.

Heeft de kerk nog een toekomst?

Ja zeker, de toekomst is zelfs van de kerk (1 Cor. 3 : 22).

Immers de kerk is niet van ons. De Kerk is van Jezus Christus.

Het tweede „ingezonden” in het nummer van 14 januari j.l. was van A. Kadijk te Dronten.

Met excuses aan de schrijver en de lezers geven we u dat alsnog door.

A. L. van Bennen — Leeuwarden

Het C.D.A.

Ik heb met interesse kennis genomen van de reacties op mijn artikelen in dit blad over het C.D.A. Om te beginnen wil ik dan ook een woord van dank uitspreken voor de ontvangen bijdragen.

Zoals bij zoveel andere artikelen dringt zich ook hier bij de schrijver de vraag op, of de ontvangen reacties wezenlijk iets aan diens mening veranderen. Naar eer en geweten moet ik in dit geval deze vraag ontkennend beantwoorden. Het was naar mijn mening ook voorspelbaar, wat de reacties zouden zijn. Ook zij die geen actieve rol in de politiek vervullen, maar behoren tot de categorie van aandachtige krantenlezers, zullen ongetwijfeld bij het lezen van mijn artikelen aangevoeld hebben, tot wat voor commentaar deze aanleiding zouden geven. Ben ik dan aan mijn bijdragen begonnen, om allerlei open deuren in te trap- pen of (in het ergste geval) om mensen te kwetsen in hun politieke overtuiging. Het antwoord hierop is on- dubbelzinnig: nee!

Evenmin was het mijn bedoeling, om door kritiek op andere partijen te spuien, het C.D.A. buiten schot te kunnen houden. Bij nauwkeurige lezing van mijn artikelen zal een ieder dit overigens ook wel moeten erkennen. Mijn bedoeling was met name, om op de positie van het C.D.A. in te gaan, nu deze partij nogal wat kiezers heeft verloren aan de R.P.F. en de V.V.D.

Het voert uiteraard te ver, om op allerlei onderdelen van bovenstaande brieven thans uitvoerig in te gaan. Ik zal dan ook volstaan met een vrij beknopt commentaar.

In de eerste plaats wil ik er op wijzen, dat mijn verhaal aan de ene kant bestond uit een aantal meningen mijnerzijds en verder een weergave was van standpunten en visies van derden. Wat dit laatste betreft wil ik er nogmaals met nadruk op wijzen, dat de term „parasitaire partij” niet van mij afkomstig is. Ik voel er zelf helemaal geen behoefte aan dergelijke woorden te gebruiken. Ik meen evenwel geen struisvogelpolitiek te moeten bedrijven, door vrij scherpe formuleringen van anderen onvermeld te laten.

Er zijn twee punten die mij met name worden verweten. In de eerste plaats gebrek aan informatie omtrent doelstellingen en programma van de R.P.F. Wat dit aangaat kan ik slechts opmerken, dat ik naar mijn bescheiden mening wel voldoende feitenkennis bezit. Het tweede punt is, dat ik onvoldoende aandacht zou hebben voor de toch wel

brede gerichtheid van de R.P.F. Ook wat dit betreft moet ik signaleren, dat het doen en laten van deze partij, zoals dat onder meer aan mij overkomt uit het lezen van de Kamerstukken en het gebruik dat deze partij maakt van de publiciteitsmedia, niet alleen bij mij maar blijkbaar ook bij anderen het beeld ontstaat van een beperkte politieke gerichtheid. Hier speelt naar ik aanneem ook de presentatie een rol bij. Zonder hier verder uitgebreid op in te gaan, meen ik er toch op te moeten wijzen, dat het G.P.V. bijvoorbeeld op dit punt duidelijk positiever uit de bus komt. Het is in elk geval zo, dat daar over een groot aantal politieke zaken een visie wordt ontwikkeld. Die visie wordt zodanig uitgedragen, m.n. in de Tweede Kamer, dat bij niet-partijleden daarvoor op z'n minst sympathie gaat ontstaan. Ter illustratie van dit laatste mag ik wijzen op de uitslag van de jongste enquête „politicus van het jaar”, gehouden onder parlementaire journalisten van diverse pluimage, in opdracht van het weekblad De Tijd, waarbij de heer Schutte opvallend positief wist te scoren.

Ik denk dat het hoofdzaak is, dat christenen uit de diverse partijen de krachten bundelen. In versnippering ligt persé niet onze kracht. Ook moeten wij het naast elkaar bestaan van verschillende christelijke politieke partijen niet als een nu eenmaal vaststaand gegeven gaan beschouwen.

Naar mijn mening moet op basis van het Program van Uitgangspunten van het C.D.A. bundeling van krachten mogelijk zijn.

Binnen die partij bestaat de mogelijkheid om er desgewenst standpunten op na te houden, die afwijken van de meerderheidsopvatting binnen de partij. Er zijn wat dit betreft voorbeelden genoeg. Denk maar aan de Kamerdebatten over abortus, de kernwapenproblematiek en sociale zekerheid. Verschil van opvatting is beslist niet erg, zolang een ieder maar op de Uitgangspunten aanspreekbaar blijft. Ik mag er in dit verband overigens ook nog op wijzen, dat vleugelvorming net zo goed bij de kleine partijen voorkomt.

Wat ik tenslotte nog wil beklemtonen is, dat een partij als het C.D.A. een behoorlijke machtsfactor is. Het woord macht moet hier beslist niet worden gezien als een vies woord. Macht houdt in de mogelijkheid om een beslissende rol te spelen in de totale besluitvorming. Zoals bekend hebben velen binnen de V.V.D. en de P.v.d.A. moeite met de sleutelpositie van het C.D.A. in de Nederlandse politiek. Zij zouden graag zien, dat deze partij (hetzij voor een tijdje hetzij helemaal) werd uitgeschakeld. Dan zou met andere woorden een links-rechtsschema ontstaan. Ik hoop van harte, dat de christelijke kiezers dit (hetzij op korte hetzij op langere) termijn dreigende gevaar tijdig inzien.

P. J. van Kampen — Zeist

DE MORMONEN

Waarschijnlijk maakt geen enkele in het Westen ontstane religieuze groepering een meer spektakulaire groei door dan de „Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen”. Oftewel, de Mormonen.

De meeste lezers zullen hen wel hebben ontmoet. Mormonen zijn actief; ze komen langs de deur, meestal keurig gekleed; hun nederlands is vaak grammaticaal correct, zij het dat er een amerikaans accent hoorbaar is. Of ze staan op een hoek van een drukke winkelstraat, naast een flanelbord, met daarop de belangrijkste mormoonse „bedelingen” vermeld.

Het resultaat loont kennelijk de moeite. De Kerk, die inmiddels zo'n 4 miljoen leden heeft, stuurt per week een paar honderd (veelal jonge) zendelingen naar alle delen van de wereld. Gewoonlijk blijven ze twee jaar weg en voorzien ze zelf in hun onderhoud gedurende deze periode.

De Mormonen vormen een uitstekend geleide groep, die in de Verenigde Staten van Amerika, hun thuisland, grote invloed hebben. Hun „hoofdstad”, Salt Lake City, in de Zoutvlakte van Utah, is een indrukwekkend staaltje van menselijke durf en volharding. In honderd jaar tijd is een troosteloze zoutvallei, waar geen enkel leven wilde gedijen, veranderd in een vruchtbare streek waar het leven goed is. De „woestijn is gaan bloeien als een roos”, zoals de Mormonen zelf graag vermelden.

Zijn de Mormonen dus een actieve, misschien wel „geslaagde” groepering te noemen, hier staat tegenover dat ze een leer hebben die zelfs door de meest oecumenische kerk niet als verenigbaar met het Christelijk geloof wordt beschouwd.

Van hun kant staan de Mormonen uiterst kritisch tegenover de gevestigde kerken. Hun dertien geloofsartikelen wijken op een paar wezenlijke punten af van de in de grote Christelijke kerken gangbare belijdenisgeschriften, zoals nog zal blijken.

De geschiedenis van de Mormonen is nogal bewogen geweest; we lezen van enorme energie en een onvoorstelbare inzet, maar ook van misdragingen van (zwakke?) leden van de Kerk, die door niet-mormoonse historici breed zijn uitgemeten (en door geschiedkundigen uit mormoonse kring steeds krachtig wor-

den ontkend). De niet-mormoonse versie van de achtergronden verschilt daarom op verschillende plaatsen duidelijk van de door de Kerk verbrede opvattingen.

Wie literatuur uit de vorige eeuw over het Mormonisme leest zal merken hoezeer de gelovigen toen bij de buitenwacht in een kwade reuk stonden.

Ook is er geregeld een hevige controverse geweest over de vraag van de herkomst van een van de Mormoonse heilige boeken. In 1977 is de discussie daarover opnieuw „opgevlamd” naar aanleiding van een artikel in de Los Angeles Times (24 juni 1977), door drie niet-Mormonen geschreven.

Hun boek, *Wie schreef het Boek van Mormon?*, liet onder andere meerdere gezaghebbende handschriftdeskundigen aan het woord. Net zo min als alle andere publikaties over dit thema is met dit boek het laatste woord gezegd. De zaak blijkt echter van tijd tot tijd weer aktueel.

De levensstijl van de Mormonen wordt tegenwoordig echter zelden verdacht gemaakt.

Ze vertegenwoordigen veel van wat de gemiddelde Amerikaan graag in zijn volk ziet: ijver, bekwaamheid, de bereidheid om hard te werken, succes in zaken, een goed en hecht gezinsleven, trouw en discipline. Ze leven sober: tabak, alcohol, maar ook thee en koffie zijn voor hen taboek.

Wie deze leer en organisatie evenwichtig beoordelen wil, doet er goed aan te beginnen bij haar verleden. In de eerstkomende weken derhalve een artikel over de eerste twee leiders, Joseph Smith en Brigham Young. Beiden hebben een bewogen leven geleid en de leer en levenspraktijk van de Kerk sterk beïnvloed. Beiden zijn ze ook zieners geweest, mensen die openbaringen ontvingen, naar de mormonen pretenderen. Juist op grond van deze „godsspraken” — als ze dat waren! — wijkt de mormoonse leer af van iedere andere levensbeschouwing ter wereld.

Zoals twee maal eerder, over Islam en Antroposofie, hoop ik een tamelijk uitvoerige studie te schrijven, waarin de geschiedenis, maar ook het heden naar voren komt.

Aandacht voor ontstaan en inhoud van de Mormoonse heilige boeken, gevolgd door een weergave van de belangrijkste opvattingen van deze Kerk. We roepen, zoals te doen gebruikelijk is, af met een beoordeling. Naar ik hoop, hebt u weer belangstelling.

D. W. L. Milo — Dalmally

Kerklied - op goede gronden

De schrijver van het ingezonden artikel van vorige week — de heer C. Goor te Almelo — heeft gepoogd de dubbele bodem onder de kerkelijke hymn „Jerusalem” weg te slaan. Hij heeft even op plaatsing moeten wachten daar ik (wat hij niet kon weten) met een serie van zes was begonnen. Dankbaar voor zijn bijdrage en geduld kan ik nu aan een wederwoord beginnen.

De heer Goor levert veel wetenswaardige en historische achtergrond, die vermoedelijk niet aan onze gemiddelde lezer, zomin als mij, geheel bekend was. In de beoordeling en het gebruik van die achtergrond zullen hij en ik het niet geheel eens zijn.

De *Romantiek*, waarin Wm Blake leefde, was inderdaad een tijd van onrust en omwentelingen — denk maar aan de Franse Revolutie. Maar wie de wereldgeschiedenis leest ziet, dat God de Heere zijn heilsgeschiedenis altijd inpaste in het raam van de wereldgeschiedenis. Babels torenbouw gaf de verstrooiing van de mensheid over de aarde. De Romeinse en Joodse christenvervolgingen spreidden het evangelie over de bewoonde wereld. De uitvinding van de boekdrukkunst bracht de Bijbel in alle huizen. De dode staatskerk van de vorige eeuw luidde in Nederland de Afscheiding in. En zo gaf de Romantiek een open deur voor kerkelijke hongerlijders: om gratis te eten en te drinken, brood, wijn en melk.

Zeer juist tekent de heer Goor de situatie van omstreeks 1800 binnen wat kerk heette. Het *rationalisme*, de godin van de rede, had Gods volk nagenoeg doodgeprekt. Het *deïsme* (dat ons leven ziet als een stelsel van oorzaken en gevolgen, zonder Gods goede hand, waarvan God alleen de startmotor mocht zijn geweest) had de christenen uitgemergeld. Wie hongerde en dorstte naar gerechtigheid werd als overspannen gebrandmerkt. Wie zijn zonden voelde drukken werd over-gevoelig genoemd. Voor dergelijke kwalen bood de kerk een dogmatisch panacé, lang niet zo onschuldig als Haarlemmer Olie. De kerk bood stenen voor brood en verzocht haar leden, een braaf en fatsoenlijk leven te leiden en daarmee tevreden te zijn. De wereld buiten de kerk zag het goed. De dramaturg Henric Ibsen heeft de christenheid geselsd. En de dichter Heinrich Heine zei, overeenkomstig de religieuze sfeer van zijn tijd: God zal mij vergeven, daar is Hij voor. (Dieu me pardonnera, c'est son métier.)

Persschouw

Predik het Woord

Onder deze titel schreef Ds J. Kok te Veenendaal een instruerend artikel in het „Gereformeerd Kerkblad” — wekelijks orgaan ten dienste van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) in Overijssel, Gelderland, Utrecht en Nrd.-Holland.

Wij knipten daaruit onderstaand stuk:

Werkend medicijn

De prediking is ook de kracht van de Afscheiding geweest.

Let wel: de getrouwe prediking! De prediking als opening van de Schriften, als verkondiging van de volle raad van God.

Als die in Ulrum weer van de kansel wordt gehoord is het kerkgebouw al gauw te klein. De mensen hebben er een halve dagreis voor over om een

preek te horen, waarin de lof wordt gezongen niet van de brave mens, maar van het wonder van de vrije genade.

Ondanks de vervolging is de groei in de kerken van de Scheiding explosief geweest. In het eerste uur telden ze maar enkele duizenden leden.

In 1870 is het ledental de 100.000 gepasseerd, in 1880 zijn het er zo'n 150.000.

Dat is het werk van de Geest van Christus geweest. Maar Hij heeft ook in die jaren middelijk gewerkt. Zijn zwaard was het Woord, het gepronkeerde Woord, een kracht om van te duizelen.

Toen de hervormde dr Bronsveld eens een zuur, laatdunkend stukje schreef over de Afscheidenen en spottend vroeg: „wat kenmerkt hun prediking? Wie worden door hen aange-trokken? Welke kracht gaat er van uit?”, heeft ds Lukas Lindeboom hem kort en bondig van antwoord gediend. Hij repliceerde als volgt:

Eerste vraag:

Wat kenmerkt hun prediking?

Antwoord: de leer der vrije genade.

In zulke tijden van diep verval grijpt Gods barmhartigheid in. Hij gaf mensen als Samuël, toen het Woord schaars was; Noach, toen de wereld verwerpelijk was geworden; Simson, toen de Filistijnen Gods volk verdrukten; Jesaja, die dorstigen tot brood en wijn riep; Elia, die Gods volk van de afgoderij terugriep. En God gaf zijn eigen Zoon.

En als de Heere ingrijpt in het wereldleven gaat dat door mensen, die niet feilloos zijn. Noach bedronk zich. Samuël, Jesaja en Elia zagen het niet altijd zitten. Simson liet zich door een knappe vrouw verleiden. Alleen onze Heiland vergiste zich niet.

—o—

Geen wonder dat aan zulk een reformatie door zondige mensen bijverschijnselen zijn op te merken. Achteraf kunnen we allemaal precies zeggen wat er fout was. Je kreeg namelijk een slingerbeweging, die zich afzette tegen de dode orthodoxie en gevaar liep in onbeheerste emotionaliteit te belanden. De heer Goor geeft een kleine stalenkaart.

Je kreeg het *piëtisme*: „een streven om ons geloof in duidelijke lijnen te zien uitgedrukt”; ook een streven naar heiligheid en dan als protest tegen de kerkelijke oppervlakkigheid.¹⁾ Daar is niet ieder van gediend, maar mensen als de graaf von Zinzendorf, de beide Wesley's en andere gezegende namen hebben onberekenbare zegen gebracht over een land, dat dor en mat van droogte brandde, daar niemand lavenis kon krijgen. Is dat eigenlijk niet een kostelijke zaak?

Ook het *methodisme* is een zondebok geworden, gelegd naast onze rekenliniaal. In een dissertatie werd vastgesteld, dat „het methodisme principieel verschildt van de heilsleer in de gereformeerde dogmatiek”²⁾ en dat schijnt niet best te wezen. Natuurlijk kleefden er fouten aan, evenals aan het Reveil, dat ermee samenhangt. Maar intussen was ditzelfde methodisme „een machtige opwekkingsbeweging in het Engeland van de 18e eeuw, een reactie op dode orthodoxie en versteende vormen”.³⁾ Het plaatste namelijk onze zondebelijdenis en bekering tegenover het officieel-kerkelijke fatsoenlijke leven. Wie als Nederlands christenmens vandaag een Engelse kerkdienst wil bijwonen kan, meen ik, niet beter dan bij de Methodist Church terecht. En het Reveil heeft in ons land tal van christelijk-sociale instellingen gevestigd: heeft iets gedáán aan ongehuwde moeders en drankzuchtigen.

Daarbij werden onvermijdelijk *mystiek* en *mysticisme* genoemd. Vraag mij niet wat dat is. Het zijn geheimzinnige woorden, die als spookbeelden argeloze mensen schrik aanjagen. In werkelijkheid behoren deze, daar ze door ieder met een persoonlijke inhoud worden geladen, „tot de onbruikbaarste termen van ons kerkelijk-wetenschappelijk woordenboek”, die „beter afgeschaft konden worden”.⁴⁾ Want „een geloof met warmte, diepte en breedte vraagt niet naar mystiek, doch is wel mystiek”, zegt dezelfde.

—o—

Tweede vraag:

Wie worden tot die prediking aangetrokken?

Antwoord: heeft ook iemand der oversten in Hem geloofd? Merendeels het onedele der wereld, een goed deel burgerstand, enkele rijken, edelen, geleerden; over het geheel een groot gedeelte van de oprecht gelovigen in den lande, ook uit andere kerkgenootschappen; die leugen of halve waarheid of 3/4 waarheid kan horen blijft spoedig bij ons weg.

Derde vraag:

Welke kracht gaat van de prediking uit?

Antwoord: een kracht Gods tot zaligheid voor vele zondaren van allerlei stand en soort, tot opbouw van vele vromen, tot vereniging in de weg des Verbonds, tot handhaving en verbreiding der waarheid die in Christus is, tot bestraffing der goddelozen en genezing der kranken, mede enigszins weer tot herleving van de zendingsgeest.

De prediking is de ziel der kerk. Als het zwaard van de Geest heeft ze een

wervende en bouwende kracht.

Dat hebben de Afscheidenen geloofd en aanschouwd.

De prediking is de ziel van de kerk. Inderdaad! Daarom is ze geen introverte zaak van een binnenkamertjesgeloof. De prediking laat zich in met de dingen van de dag en geeft directieven voor het brede leven. Daarvan zijn de pseudo-heilsverwachtingen rondom een nieuw kabinetsbeleid niet uitgesloten. Ware prediking is pro Christus en anti de Anti-christ! Echte Woordverkondiging is geen sprookje, geen slap verhaal, geen fopspeen, geen open deuren intrappen, geen paard achter de wagen spannen, geen zweefkunst tussen ja en nee, geen theatraal vertoog waar je met je hart buiten kunt blijven staan. Ware prediking is existentieel! Het vertolkte nieuwsbericht van God raakt de mens tot in de pit van zijn bestaan en roept hem op voor het eerst of opnieuw ondubbelzinnig te kiezen voor zijn Schepper! O. Mooiweer, Enschede

Intussen hebben piëtisme, romantiek, methodisme, mystiek en mysticisme het christendom bedreigd in de richting van een *kerk zonder dogma*: die nog meer verwoesting zou aanrichten dan het deïsme van de 18e eeuw.⁵⁾

Wat is eigenlijk een kerk zonder dogma? Dat is een kerk, die het „slechts” met het Woord moet doen: vuur op de aarde werpen, de wereld verlichten, de aarde met zout doortrekken, een stap op een berg zijn, een energiecentrale van liefde betekenen, voorhoede van Gods vredesrijk zijn. En bij dat alles zou het dogma, de menselijke geloofsuitspraak, moeten redden wat met het Woord niet te redden is? Kom nu.

Laten we nuchter blijven, ook in ons geloof, in onze liefde, onze hoop. Het woord *dogma* was aanvankelijk een vakterm van Griekse filosofen, die de wereld ook al niet vernieuwd hebben. Later kwam het dogma in de Bijbel terecht,⁶⁾ toen een heidens keizer een „dogma” uitgaf dat heel zijn veroverde wereld beschreven moest worden. Nog later nam de Roomse kerk het woord over, voor haar gezaghebbende uit- en afspraken. Die het trouwens ook niet allemaal zo goed deden; denk maar aan Maria die onbevlekt ontvangen en die ten hemel gevaren zou zijn. Dogma's? Een sluitend stelsel van dogma's kan een praktisch hulpmiddel zijn om overeind te blijven — maar het geeft ons nimmer het recht om een „kerk zonder dogma” te schelden als verwoestend.

We komen tot het *pantheïsme*, dat theoretisch de schepping en de Schepper identiek acht — hoewel daar in de praktijk eigenlijk nooit iets van kwam.⁷⁾ U weet: pan betekent alles en theos = god. De pantheïsten zien in alle dingen God en willen in heel de schepping God eren; dat laatste is goed, het eerste niet, aangezien er een kloof blijft tussen Schepper en schepsel. Maar ook dit pantheïsme moet als een terugslag worden gezien. Tegenover hen die beweren dat er geen God is, of dat Hij dood is, zegt het pantheïsme: God is overal, nergens buiten te sluiten, Hij woont zelfs in jou!

Tenslotte de gewraakte *intuïtie*, de verbeelding. Het woord betekent iets als „weten door innerlijke aanschouwing”. De intuïtie is een onlogische (niet door redenering opgebouwde) benaderingsmethode om de waarheid te kennen. In het algemeen wordt intuïtie meer bij vrouwen dan bij mannen gevonden; de laatsten worden misschien wel door hun verstandelijke vermogens gehinderd. Een vrouw — zo zei de rector van het lyceum te Almelo in onze jongensjaren — is minder logisch, slaat, om een zaak te doorzien, een aantal stations over. Dat irriteert ons mannen. Maar ze zijn wel sneller op het eindpunt en dat vergoedt veel.

Zo is de intuïtie, mits gecontroleerd door het verstand, een even waardevolle scheppingsgave, waarover we dank u mogen zeggen. Het intuïtief doorzien van de structuur der dieren gaf Adam het vermogen, de dieren passende namen te geven. Chemici, natuurkundigen of werktuigkundigen hebben meermalen vakproblemen intuïtief opgelost: door hun probleem in een *beeld* te herkennen. Want beeld is de stam van het werkwoord verbeelden. En een gezonde verbeelding heeft niets met het spinnen aan wensdromen te maken — maar met een openstaan voor Gods onbegrensde arsenaal. Dat gaat verder dan een boeketje dogmatiek.

—o—

Nu heb ik nog geen goed of kwaad woord van Blake's filosofie of Swedenborg's theologie gezegd. Misschien komt dat er ook wel eens van — ze zijn het beiden waard. Maar de hamvraag is vandaag: bedoelde Blake met zijn profetische gedicht „Jerusalem” iets anders dan wij er in lezen?

Blake heeft de titel „Jerusalem” niet zelf gekozen. Hij bedoelde met deze naam — naar we vernemen — de visionaire gave van de mensheid, ook de volmaakte broederschap, ook de volmaakte vrijheid. De schrijver C. C. Dobson van „Did the Lord visit Britain?” zegt: „in dit gedicht refereert Blake duidelijk aan de traditie, dat onze Heer Britain heeft bezocht. Zijn woorden laten geen andere uitleg toe”. En van „Jerusalem” zegt dezelfde schrijver: „de plaats waarvan beloofd is, dat God de Heere deze zal verkiezen om er zijn naam te doen wonen”.

Wat Blake ook geloofde: met het „Lam Gods” kunnen we maar één kant uit; dit woord komt maar in één betekenis voor.⁸⁾ Wat Blake ook van de middeleeuwen mag hebben gedacht: zijn verwijzing naar Jozef van Arimathea op Albions rotsen plaatst zijn gedicht in de eerste eeuw. Met het herbouwen van Jerusalem kan dan ook niet anders zijn bedoeld dan wat de Britse kerken er in lezen: het aanvaarden van de wapenrusting des geloofs, teninde Groot-Brittannië te herwinnen voor de Christus der Schriften, die het 't eerst heeft liefgehad. En wie deze tekst opzettelijk verandert moet zelf de konsekwenties dragen. Maar *wat niet begrepen wordt kan moeilijk veroordeeld worden*. Geen rechter zou het in zijn bolle hoofd halen.

¹⁾ dr S. v. d. Linde in Chr. Enc. II — ²⁾ dr J. D. du Toit, Het Methodisme —

³⁾ ds A. B. W. M. Kok in Chr. Enc. II — ⁴⁾ dr S. v. d. Linde, idem — ⁵⁾ aldus de heer C. Goor — ⁶⁾ Lucas 2:1 — ⁷⁾ dr A. Szekeres in Chr. Enc. II — ⁸⁾ Joh. 1:29, 36.

H. J. Jager — Kampen

Een ABC van het Nieuwe Testament

GAVEN EN OPGAVER

Een vorig artikeltje eindigde als volgt: „Bij bidden hoort werken. Wie bidt om verlossing van de boze, moet de boze mijden. Wie bidt 'Zet Heer een wacht voor onze lippen', moet zelf de deuren van z'n mond behoeden. God stuurt geen engel om een slot op de mond te doen. We zullen het zelf moeten doen. Anders gaan we door met roddelen of ijdele praterij. Gods gaven zijn voor ons opgaven. Dat moeten we maar niet vergeten”.

Daaraan wil ik dit stukje wijden: Gods gaven en opgaven horen onlosmakelijk bij elkaar. Als we geloven, dat God ons Zijn gaven uitdeelt, dan zullen we er naar jagen om Gods opgaven of bevelen te onderhouden. En als we dat niet doen, dan zullen de gaven ons ook gaan ontbreken. Het gaat me nu niet om bijzondere gaven (bijv. van genezing) die werden geschonken aan de apostelen. Maar om de gaven van de Heilige Geest, die aan alle gelovigen worden geschonken. Daaraan hoeft het geen bidder te ontbreken. Dat verzekert ons de Heiland in Mattheüs 7 en Lukas 11. Daar vinden we de gelijkenissen van de vriend, die om brood verlegen is. En van het vragende kind, dat z'n vader om eten vraagt. De vriend en het kind krijgen wat ze vragen. En dan trekt de Here Jezus de conclusie: „Indien dan gij, hoewel gij slecht zijt, goede gaven weet te geven aan uw kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader uit de hemel de H. Geest geven aan hen, die Hem daarom bidden.” Mattheüs spreekt van goede gaven. Maar dat komt op hetzelfde neer: De Geest deelt Geestelijke, goede gaven uit. We kunnen daarvan een uitgebreide lijst opmaken uit gegevens van het N.T. We vinden er enkele van in Gal. 5 : 22 en in Fil. 4 : 8, om enkele teksten te noemen. We zouden bij elke letter van het abc wel een goede gave kunnen invullen. Laat ik er enkele opsommen: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. Fil. 4 vermeldt: „al wat waar, al wat waardig is, al wat rein, al wat beminlijk, al wat wel-luidend is, al wat deugd heet en lof verdient”. In één woord zouden we al deze gaven kunnen samenvatten: heiliging. Vrucht van de H. Geest, waarnaar wij jagen zullen. Zonder dat zullen we de Here niet zien. Hebr. 12. Op Gods beloften en dus op Gods gaven kunnen we aan. Dát moest onder ons toch wel vaststaan. „Hij die u roept is getrouw, die het ook doen zal.” 1 Thess. 5 : 24.

Blijkbaar zijn veel kerkmensen daarvan niet overtuigd. Naar ze zeggen hebben ze er heel hun leven

om gevraagd (60 of 70 of 80 jaar). Maar ze wachten er nog steeds op. Ik kom ze tegen in alle kerken. „God moet het doen”, zeggen ze. En ze sterven vaak in doffe wanhoop. In de rouwadvertentie staat dan: „In de hope des eeuwigen levens”. Welke „hope” met de bijbelse hoop weinig of niets te maken heeft. Want dat is een vast vertrouwen!

Met verbazing vraag ik me af, hoe dit toch mogelijk is. Er kunnen meerdere oorzaken voor genoemd worden (prediking, opvoeding, overlevering). Maar m.i. is één reden ook het misverstand, dat God Zijn gaven zonder ons, in ons uitgiet. Een soort ingestorte genade; om zo te zeggen een injectie, waarop we lijdelijk zouden moeten wachten. Bij velen heerst dat gruwelijk misverstand. Met heel nare gevolgen. O.a. een levenslange onzekerheid of men wel ontving wat God beloofde. In m'n pastorale praktijk kwam en kom ik brs. en zrs. tegen, die niet ontkennen, dat Gods beloften wel waar zijn. Maar het geloof daaraan moet je toch maar gegeven worden? Het geloof is toch een gave Gods? Zo staat het er toch?

Inderdaad is het geloof een gave van God. Zo staat het in Ef. 2 : 8 „Door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf, het is een gave van God: niet uit werken, opdat niemand roeme”. Met werken worden hier werken der wet bedoeld. Dat onze redding ook geloofswerken meebrengt blijkt uit het vervolg in vs. 10: „Want zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen”. Er staat niet, dat God het geloof nog moet geven, maar dat Hij de redding en het geloof gegeven heeft! Een andere tekst is Fil. 1 : 29 „Aan u is de genade verleend, voor Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden”. Ook hier niet „God moet het geven” maar het is u gegeven. We moeten dat geven van het geloof goed verstaan. God behandelt ons niet als „stokken of blokken”, niet als een plant of een dier. Maar als mensen. God biedt

ons in het Evangelie Zijn genade aan. Hij dringt er op aan dat aanbod te aanvaarden. De blijde boodschap wordt ons verkondigd met bevel van geloof en bekering. Hij dwingt niemand, werkt het geloof ook niet zonder ons. Het geloof is niet alleen gave, maar meteen opgave, bevel. Die gave kan afgewezen worden. Zodat de Heiland aan Jeruzalem verwijt, dat Hij haar bewoners wel heeft willen tot Zich trekken, zoals een hen haar kuikens lokt. Maar dat zij niet hebben gewild. Er staat niet, dat zij niet hebben gekund, maar ze hebben niet gewild. Een mens kan het Woord verwerpen en de Geest weerstaan; ten slotte zelfs lasteren. Soms wordt het voorgesteld alsof God het geloof ons ingiet of inspuist. Zoals een arts een injectie geeft. Die spuit werkt om zo te zeggen vanzelf. Zo zou het geloof een soort ingestorte genade zijn, die automatisch, als vanzelf ons deel werd. Maar we zijn geen automaten. Ook niet lijdelijk. De doden op het kerkhof zijn lijdelijk. Ze doen niets. Maar een levend mens doet altijd wat. Lijdelijkheid is een uitvinding van de duivel. In het werk der verlossing worden we ingeschakeld van het begin tot het einde. Ook bij het geloof. Het is gave en opgave. Niet van elkaar te scheiden. Naar de regel van Fil. 2: „Werkt uw reding met heilige zorgvuldigheid, want het is God, die in uw leven werkt het willen en het werken. Zo behaagt het Hem”.

Ja maar, zo wordt gezegd, Gods gaven zijn toch „vrucht van de Geest”. Ze groeien toch als vruchten aan de Wijnstok, die Christus is. Inderdaad, wie zou dat willen ontkennen? Ik zeker niet. Maar dat wil zeggen, dat die vruchten vanzelf in ons leven groeien? Een rank kan er niets aan doen of zij vruchten draagt. Maar daaraan kunnen en moeten wij alles doen. In afhankelijkheid van God, stellig. Maar het moet wel gebeuren. Hierin wordt God verheerlijkt, dat we veel vrucht dragen. (Joh. 15).

Ja maar, zo hoor ik menigeen tegenwerpen: „Het Evangelie is toch alleen voor uitverkorenen en hoe zal ik weten uitverkoren te zijn?” Mijn antwoord is: Door het Evangelie worden we geroepen. En met dat Evangelie komt Gods verkiezende Liefde tot ons. Als Petrus in I, 2 : 9 schrijft: „Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, Gods eigendom”, dan roept hij dat toch heel de gemeente toe. Dan sluit hij toch niemand uit. Wel vermaant hij dan in z'n tweede brief (1 : 10) de gemeente: „Beijvert u, brs. en zrs., uw roeping en verkiezing te bevestigen”. Waarmee hij bedoelt, dat we bij het geloof moeten voegen „dege-lijkheid en kennis en zelfbeheersing en volharding en godsvrucht, broederliefde en liefde tot allen”. Als we dat doen zullen we nooit zó struikelen, dat we uitvallen. Maar als we dat niet doen, zijn we verblind. En kunnen we van de genade vervallen

en schipbreuk lijden van het geloof. Of we ook worden ingeschakeld bij het werk der verlossing.

Herhaaldelijk hoor ik nog een „ja maar”. Bij de wedergeboorte zijn we toch geheel lijdelijk? Dat is een kind bij de natuurlijke geboorte toch ook? Dat moge zo zijn, maar bij de wedergeboorte of bekering zijn we niet lijdelijk. Er is wel een algemeen verbreide idee van wedergeboorte, die zonder ons wordt gewerkt. In die wedergeboorte zou ons een levenskiem worden ingestort, waaruit als vanzelf geloof en bekering zouden opbloeien. Maar zo spreekt de Heiland er niet over. Ook in het bekende gesprek met Nicodemus in Joh. 3 niet. Daar spreekt de Here Jezus niet alleen over de noodzakelijkheid van de wedergeboorte, maar ook over de weg, die Nicodemus moet gaan. Hij wordt verwezen naar Johannes de Doper, die zondaren met water doopte. Nicodemus moet dus totaal veranderen, door naast hoeren en tolleren te gaan staan. En dan moest hij door Johannes zich laten wijzen tot de Christus, Die met de Heilige Geest en met vuur zou dopen. Hij moest dus niet bij Jezus komen als een rabbi-collega. Maar Hem erkennen als de Messias, de Christus, in wie Gods genade werd geopenbaard. Het is niet zo, dat we door wedergeboorte komen tot geloof en bekering. Maar we komen tot het nieuwe leven door het geloof in Jezus Christus. Zoals direkt al blijkt uit Joh. 3 : 16 „opdat een ieder, die in Hem gelooft niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe”. Ook wedergeboorte is gave en opgave.

Zo is het met al Gods gaven. We kunnen de gaven van de Geest samenvatten met twee woorden: rechtvaardiging en heiliging. Ze worden ons geschonken in Christus. I Kor. 1 : 30 luidt: „Uit Hem (God) is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons geworden is wijsheid, rechtvaardigheid, heiligheid en verlossing”. Alles gave. Maar ook opgave. We worden gerechtvaardigd door het geloof. En van de heiliging zegt de brief aan de Hebr. (12 : 14): „Jaagt naar... de heiliging, zonder welke niemand de Here zien zal”.

Boekbespreking

Vanwaar toch al dat lijden?

In de serie brochures, uitgegeven door het „Gereformeerde Schoolblad”, is deze onlangs verschenen als nr. 3 en 4 van de 25e jaargang. Br. J. L. Struik voorzag dit geschrift van het volgende „Woord vooraf”: Wie deze brochure gelezen heeft, zal, denk ik, er niet aan twifelen, of

deze bijbelstudie naar aanleiding van zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus, over: Vanwaar toch al dat lijden?, wel op haar plaats is in deze reeks brochures van het Gereformeerd SCHOOL-blad.

Op deze vraag stuiten we immers niet alleen in ons dagelijks leven, maar ook in het schoolleven.

In ons onderwijs zal dan een Bijbels antwoord op deze vraag gegeven moeten worden. Welnu, ds A. J. Moggré geeft in deze brochure aan ons door, wat de Schrift antwoordt op deze vraag.

Alle onderwijsgegenden, die b.v. bij geschiedenis- en aardrijkskundelessen, voor deze vraag komen te staan, kunnen geholpen worden door dit boekje, om dicht bij de Schrift, profetisch, daarop te antwoorden.

Laten wij ons toch allen eerst en allermest bezighouden met de vraag: „Wat hebben we onze kinderen, naar Gods Woord, op 'n levensvraag als deze te zeggen?” en ons niet teveel bezighouden met, op zichzelf goede, didactische en organisatorische vragen.

Vanzelf hopen we, dat ook vele niet-onderwijzenden deze brochure zullen lezen in een tijd, waarin Christenen alom verkondigen, dat God niet doet, wat aan Hem, in Amos 3:6 wordt toegeschreven.

In deze brochure wordt deze valse profetie onderkend en weersproken, opdat God erkend worde in Zijn doen, door ons en door onze kinderen, in school, in huis, waar wij ook ons leven leven.”

Het boekje is verkrijgbaar door overmaking van f 5,30 op de Rabobank te Heino, nr. 32.71.50.602 ten name van J. L. Struik, Davenschot 37, Heino (Ov.), gironummer van die bank 80.00.93. Voordeliger is een abonnement te nemen; dat kost f 10,— per jaar en daarvoor ontvangt u 4 brochures.

M. de Jonge, Voorburg

■ ■ ■

„Geïllustreerde Gezinsbijbel”
uitgave van het N.B.G. f 72,50

Ruim een jaar geleden trok de verschijning van de Geïllustreerde Gezinsbijbel in heel christelijk Nederland de aandacht. In de aankondigingen en recensies las men enthousiaste uitlatingen:

„De Geïllustreerde Gezinsbijbel is een complete bijbeluitgave met veel aanvullende toelichtingen en illustraties.”

„Het boek van alle tijden in een nieuwe, eigentijdse vorm.”

„Een bijbel en een beknopt handboek in één band. Als zodanig een unieke combinatie.”

„De gezinsbijbel is uitstekend geschikt om dagelijks in het gezin te gebruiken.”

„Voor de één een leesbijbel, voor de ander een kijkbijbel of een studiebijbel, maar voor iedereen een open bijbel. Een boek, dat in geen huis mag ontbreken.”

Velen zullen in het afgelopen jaar

een duurzame of kortere kennismaking met deze bijbel gehad hebben. De felgroengekleurde koft met foto's van allerlei lachende mensen nodigt uit tot het ter hand nemen en doorbladeren van dit bijna 1300 pagina's tellende boek.

Al bladerend en lezend ontdekt men dat de Gezinsbijbel naast de volledige tekst van het Oude en Nieuwe Testament in de N.B.G.-vertaling 1951 de bijbellezer een grote verscheidenheid aan toelichtende informatie biedt.

Elk bijbelboek gaat vergezeld van een korte inleiding, die de hoofdlijnen van het boek aangeeft. Daarnaast zijn er 58 beknopte artikelen op cultuur-historisch gebied, zoals over de Babyloniërs, de eredienst, de Joodse feesten, opgravingen, het land Israël en Paulus. Zeer bijzonder zijn de tijdsschema's, die de ontwikkelingen van het volk Israël laten zien temidden van de omringende volken.

Ook de prachtige kleurenillustraties hebben dikwijls een informatieve functie. Zij helpen tezamen met de vele kaarten de boeken van de bijbel te plaatsen in het raam van hun tijd en omgeving.

Een uitgebreid register, een verklarende woordenlijst, een eenvoudige concordantie, een lijst van geboden in de bijbel, een bijbellesrooster, een lijst met eigennamen, een opsomming van onderwerpen in de evangeliën en een keur aan tekstverwijzingen maken de Gezinsbijbel tevens tot een veelzijdig bijbels naslagwerk.

Het is voor degenen, die nog niet tot de aanschaf van deze Gezinsbijbel zijn overgegaan, misschien nuttig na ruim een jaar dagelijks gebruik de ervaringen door te geven.

Eerst een enkele opmerking over de technische uitvoering. De geplastificeerde buitenkant lijkt tegen een stootje te kunnen, maar in de praktijk blijkt dat tegen te vallen. De groene koft laat al diverse beschadigingen zien. Ook het zwarte schutblad aan de binnenzijde van de koft vertoont reeds duidelijke tekenen van beschadiging, die doen vermoeden, dat over niet al te lange tijd de band zal loslaten. Jammer is dat voor een boek, dat kennelijk bedoeld is voor veel en langdurig gebruik.

Ook over de inhoud valt het één en ander op te merken. De bijbeltekst is duidelijk en overzichtelijk gedrukt en prettig leesbaar met een niet te kleine letter. Fraaie foto's en tekeningen onderbreken de tekst en maken het geheel aantrekkelijk. Helaas maakt de kleine letter van de verklarende informatie bij de foto's het lezen ervan tot een probleem voor ogen, die niet zo scherp meer zijn. Een bijzonder punt van deze bijbeluitgave is het grote aantal tekstverwijzingen, die in de marge naast de bijbeltekst staan vermeld. Juist zij die met de bijbel vertrouwd zijn, zullen veel gebruik maken van deze verwijzingen en het zal hen veel zoeken besparen.

Heeft men een nieuwe bijbel nodig,

dan is dit een zeer aantrekkelijke uitgave, goed leesbaar en met veel tekstverwijzingen.

Koopt men echter deze bijbel om al de beloofde informatie, de woordenlijst, de verklaringen, de registers, enz. dan moeten de verwachtingen niet te hoog zijn. Want in elk handboek bij de bijbel vindt men meer en uitgebreider informatie. De zogenaamde beknopte concordantie geeft de vindplaats van slechts 51 begrippen en woorden, de lijst met woordverklaringen geeft nog niets eens een fractie van hetgeen een encyclopedie biedt, in de meeste andere bijbels vindt men een even uitgebreide namenregister en ook de korte inleidingen op elk bijbelboek kan men vinden in andere bijbels.

Zij, die onbekend zijn met de bijbel vinden naast de bijbeltekst een aantal nodige gegevens, maar aan de trouwe bijbellezer, die een hoeveelheid parate bijbelkennis heeft verzameld en die reeds regelmatig gebruik maakt van handboeken en dergelijke bij de bijbelstudie, zal deze bijbeluitgave niet veel nieuws kunnen bieden.

Tenslotte nog een opmerking over de naam „Gezinsbijbel”. Daarmee heeft het N.B.G. bedoeld, dat het zich met deze bijbel in eerster instantie richt op het gezin met de intentie het lezen en gebruiken van de bijbel binnen het gezin te stimuleren en te ondersteunen. Eigenlijk zou elk lid van een gezin een exemplaar van deze Gezinsbijbel voor zich moeten hebben bij de dagelijkse gezinsbijbelles om al lezend en bladerend de nodige informatie bij de tekst zelf op te zoeken. Blijft het gebruik van deze bijbel beperkt tot één gezinslid dan bevordert dit niet de zelfwerkzaamheid en de verwerking van het gelezene door de andere gezinsleden.

Beter is het elk gezinslid een handboek, concordantie, bijbelse encyclopedie, of een andere hulpbron bij de bijbelles ter hand te stellen. De conclusie kan zijn, dat de waarde van deze Geïllustreerde Gezinsbijbel vooral geldt voor hen, die nog niet zo vertrouwd zijn met het Woord van God en dat hij beter tot zijn recht zal komen bij persoonlijk bijbelles, dan bij gezamenlijk gebruik.

A. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

■ ■ ■

Piet Prins,
Snuf en de Zwarte Toren

In dit nieuwe deel logeren Tom en Snuf met hun vrienden in het kasteeltje van oom Bob en tante Alice. In de buurt van het kasteel staat een oude toren met de bijnaam „De Zwarte Toren”.

Tom ontdekt dat er geheimzinnige dingen gebeuren in en om de Zwarte Toren. In de middeleeuwen heeft zich hier een verbitterende strijd afgespeeld tussen twee vijandige edelen. Het gaat er op lijken dat die oude historie een modern gevolg

krijgt. Tom en Snuf komen steeds dichterbij de oplossing, maar het blijft lang de vraag wat voor rol de mysterieuze Van der Valk speelt... Het spannende, het boeiende wat we van de Snuf-serie gewend zijn is in dit boek in mindere mate aanwezig. Het boek is wel aan te raden voor de jeugd tot 12 jaar. Het boekje telt 114 pagina's en kost f 13,50.

Pieter G. Kole (15 jr),
Heerenveen

■ ■ ■

Kerknieuws

Ds M. de Jong eerste predikant van Alphen aan den Rijn

Zondag 9 januari was een feestdag voor de gemeente van Alphen aan den Rijn. Vakant sinds de instituering in 1976 mocht op die dag in ds M. de Jong de eerste predikant worden begroet. Een fijne en feestelijke gebeurtenis en dat werd in beide diensten door de talrijke aanwezigen terdege ervaren. De bevestigingsdienst 's ochtends werd geleid door ds W. H. Louwerse, Nederlands Gereformeerde predikant te Langerak, die in zijn Woordverkondiging met name stil stond bij 1 Thess. 2:8.

„Wat bezielt een gemeente een eigen predikant te beroepen en wat bezielt iemand eigenlijk om dominee te worden?” stelde ds Louwerse. „Maar God heeft ons Zijn verlossend Woord willen toevertrouwen, Zijn Woord: het goede nieuws! Predikanten mogen dat Woord preken, gemeenten mogen dat Woord aannemen.”

„Een dienaar van het Woord is wat anders dan een dienaar van de gemeente”, richtte ds Louwerse zich tot kand. De Jong. „Je moet dienaar van dat Woord in het midden van de gemeente zijn. Met het Evangelie moet je de gemeente dienen als een moeder, met het Evangelie moet je de gemeente hoofd voor hoofd vermanen als een vader. En houdt vooral de vrede onder elkaar” besloot ds Louwerse zijn bevestigingspreek. Aan de handoplegging tenslotte nam ook br. P. Smit, praeses van de Alphense kerkeraad, deel.

In een tjokvolle aula van de Chr. Scholengemeenschap „Oude Rijn” verbond ds De Jong zich in de mid-dagdienst aan de Alphense gemeente. Uitgangspunt voor zijn preek was het lied van Mozes aan de Schelfzee uit Exodus 15:1-18, een groots loflied op de HERE. „Waarom is er wel vaak applaus voor de groten der aarde en komt onze Vader er bij ons vaak zo bekaaid af” vroeg ds De Jong zich af. „Het is bij ons dikwijls net als bij de Israëlieten aan de Schelfzee: de Kerk lijkt aan hara einde. Maar God maakt van schreeuwend kerkvolk een lovende gemeente, Hij geeft perspectief en maakt ook voor ons een pad tussen de wateren. Samen met de HERE mogen we blij verder trekken en het is onmogelijk dat u en ik achteloos aan Gods zorg voorbijgaan. Wij worden stil en vol ontzag als wij Gods daden zien”.

Namens de Regio 's-Gravenhage sprak br. J. H. Bosman uit Zoetermeer felicitaties uit voor ds De Jong

en de Alphen gemeente, br. P. Smit dankte de vele belangstellenden voor hun aanwezigheid.

Naast burgemeester M. Paats, die het gemeentebestuur vertegenwoordigde, waren niet minder dan zeven afgevaardigden van plaatselijke kerken aanwezig en vooral ook de belangstelling uit Apeldoorn, van welke gemeente ds en mevr. De Jong voor hun vertrek naar Alphen deel uitmaakten, was bijzonder groot. „Gemeente, schaar u biddend om Marten en Karen en ga voorzichtig om met uw eigen jonge predikant en zijn vrouw” hield br. Smit de Alphen gemeente voor. In een kort dankwoord richtte ds De Jong zich ten slotte tot de gemeente, de talrijke gasten, zijn ouders, schoonouders en zijn echtgenote. „Vooraf gaven mij de weg van de HERE aan”.

„God heeft voor Alphen en voor ons gezorgd” besloot ds De Jong. En zo beleefde de gemeente van Alphen aan

den Rijn een blijde en feestelijke dag. In dankbaarheid aan Hem die een pad maakte tussen de wateren. A.H.

Ds H. Schuurman deed intrede in Ned. Geref. Kerk.

Ds H. Schuurman deed afgelopen zondag zijn intrede in de Nederlands Gereformeerde Kerk van Dronten. De nieuwe predikant van de gemeente, de opvolger van ds Van der Kwast die in oktober vorig jaar naar Heerde vertrok, werd in de morgendienst „bevestigd” door ds G. Mul uit Amsterdam Zuid-West. Ds Schuurman (48) was voorheen predikant in Creil, Aalten en Heemstede.

Hij had als tekst voor zijn intredeprek Johannes 4 : 13 en 14 genomen „Een ieder die van dit water drinkt, zal weder dorst krijgen in eeuwigheid, maar het water dat Ik hem zal geven, zal in hem worden tot een fontein van water, dat springt ten eeuwigen leven”. Een Samaritaanse vrouw bij een put tegen wie Jezus deze woorden zegt, had eerst verontwaardigd gereageerd op Jezus' uitspraak dat hij haar „Levend water” zou kunnen geven: „Zijt ge soms meer dan onze vader Jacob?” Volgens ds Schuurman duidelijk een bewijs dat de vrouw zich „verstopt achter de verering van een traditie”, n.l. een verre voorvader van de vrouw. Een voorvader die volgens de predikant, haar niet meer terecht kan wijzen”. Ook nu verschuilen veel mensen zich nog achter de verering van b.v. personen als Luther en Calvin, met vaak als doel om zichzelf te „verstoppen”. Een verering die volgens ds Schuurman, vaak oorzaak en oorsprong is geweest van vele kerkelijke ruzies.

Welkom — Na de dienst volgden enkele welkomstwoorden van ds J. Dol, predikant van de Chr. Ger. Kerk te Dronten waarmee de Ned. Geref. Kerk samenwerkt, ds H. Stolk, predikant van de Ned. Geref. Kerk te Kampen en burgemeester C. Dekker. Ook hij heette de nieuwe predikant en zijn gezin van harte welkom, en wenste de Ned. Geref. Kerk geluk met een zo snelle opvulling van de ontstane vakature. De burgemeester wijdde enkele woorden aan de relatie tussen overheid en kerk. Van de kant van de kerk noemde hij het betrekken van de overheid in het gebied. Van de kant van de (plaatselijke) overheid, nodigde de heer Dekker ds Schuurman alvast uit voor een gespreksgroep over het probleem van de werkloosheid. Een gespreksgroep waarin trouwens alle andere predikanten uit Dronten ook welkom zijn.

Mededeling van de Commissie voor Kontakt en Samenspreking met andere kerken.

Enige tijd geleden stelde bovengenoemde commissie een kleine brochure samen „ter introductie van onze kerken”. Daarin bleek behoefte, vooral voor de representatie naar buiten. Vandaar dat er ook een engelse vertaling van is gemaakt. Het boekje heet: „De Nederlands Gereformeerde Kerken - Wie wij zijn en wat wij beogen”.

Deze brochure is verkrijgbaar bij het secretariaat van de commissie p.a. ds J. Stuij, Lelystraat 107, Kampen. Postcode 8265 BC.

De prijs van het boekje is f 2,50 per stuk, te voldoen aan de penningmeester van de Landelijke Vergadering. Bestellen graag schriftelijk.

Nieuws uit breder kring

Signaalkampen in eigen boerderij

Doordat het elk jaar steeds moeilijker werd in Friesland een geschikte boerderij te vinden, hebben de Signaalkampen voor hun zeilkampen een boerderij aangekocht. De continuïteit van deze kampen lijkt nu voor langere tijd veilig gesteld. De Stichting Signaalkampen organiseert christelijk kampwerk voor middelbare scholieren, en heeft naast de zeilkampen ook vastelandkampen en een fietskamp in de Achterhoek. Het project is deels met leningen en deels met giften van particulieren en instellingen gefinancierd. Beheer en exploitatie gebeurt (net als het kampwerk) door onbetaalde vrijwilligers.

Buiten de 2 zomermaanden is de boerderij voor anderen te huur. Bij de boerderij zijn tevens zeilboten en surfplanken te huur. Midden in het merengebied van Friesland bij Heeg biedt deze ruimte plaats voor plm. 80 personen, ook kleinere groepen zijn welkom. Voor informatie kunt U schrijven naar Stichting Signaal Beheer, Postbus 677, 2600 AR Delft.

Evangelische Alliantie houdt landelijke ontmoetingsdag over „Vernieuwing van de Gemeente”

De Evangelische Alliantie heeft 1983 uitgeroepen tot een jaar waarin zij bijzondere aandacht vraagt voor het „gemeente-zijn”. Zij houdt hierover op 5 februari a.s. een landelijke ontmoetingsdag in de Rotterdamse Doelen onder het thema „Vernieuwing van de Gemeente - G '83”. Aanvang 10.30 uur.

Aan deze dag zullen meewerken: De Apeldoornse hoogleraar Prof. dr J. P. Versteeg en Ds George Brucks, europees directeur van Youth for Christ.

Zij zullen in het ochtendprogramma het thema inleiden. Ook werken in het ochtendprogramma mee: de kinderkoren uit Ridderkerk o.l.v. Jennifer van de Hoek en Karen Lafferty. 's Middags kunt U kiezen uit verschillende keuzeprogramma's t.w.: de plaatselijke gemeente, onbereikte groepen in onze maatschappij en onze sociale verantwoordelijkheid. Aan het einde van de middag zal Evert van de Poll een concluderend slotwoord spreken en Henk Binnen-dijk ons bemoedigen om samen aan de slag te gaan. Er is de hele dag kinderopvang.

De Evangelische Alliantie heeft deze dag bedoeld voor iedere christen in Nederland. Daarom roepen we U allemaal op om samen over de vernieuwing van de gemeente na te denken, er voor te bidden en er samen aan te werken. Er wordt vooral gedacht aan sterkere nadruk op gemeenschapsbeleving in de plaatselijke gemeenten, samen getuigend bezig zijn naar hen die het Evangelie nog nooit gehoord hebben en ook daadwerkelijk samen aan onze sociale verantwoordelijkheid gestalte geven naar onze mensen toe.

De Evangelische Alliantie heeft voor het komende jaar een themanummer over het onderwerp „Vernieuwing van de Gemeente” begin januari doen uitkomen. Indien U hiervoor interesse hebt en voor het Bijbelstudieboekje wat ook begin 1983 zal uitkomen kunt U dat bestellen bij het secretariaat: Evang. Alliantie, Hoofdstraat 55, 3971 KB Driebergen, tel. 03438-13693, hier kunt U ook alle verdere informatie verkrijgen.

Zoekt U in 't voor- en naseizoen voor uw groep ruimte?

Wist U dat
Evangelische camping „T BELOOFDE LAND”
voor grote en kleine groepen accommodatie heeft?

BOSWEG 17 - 3781 NG VOORTHUIZEN
TEL. 03429 - 2942

In de serie
HULP BIJ BIJBELSTUDIE (6)
is verschenen

— MALEACHI —

— dialoog tussen God en mens.
— P. C. van Wijk, D. van der Molen
72 pag. f 7,50

Hoe kan een studievereniging zo goed mogelijk functioneren?

De brochure geeft een handleiding voor bijbelstudie. De methode is toegepast bij behandeling van de dialogen in Maleachi en getoetst op bijbelstudieweek-ends.

Bestellen bij: C. J. van Dijke,
Lage Naarderweg 38
1211 AC Hilversum
tel. 035 - 16057
postgiro: 3910300

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
Ds. E. L. Postma;
D. W. R. Milota;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kernnieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kernnieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— p. jaar of f 65,— per luchtpost.
Gronr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

EEN WEEKENDJE UIT MET DE CLUB OF DE VERENIGING???

Neem dan eens een tent mee.

Compleet ingerichte groepsaccommodatie aanwezig.

RECREATIECENTRUM „ACKERSATE”

Harremaatweg 26 - Voorthuizen
03429-1274

Voor al uw handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist